

Robert Ravenščak

Filozofski fakultet Družbe Isusove

Jordanovac 110, 10450 Zagreb

cogitoergosum@net.hr

Eshatologija i ontologija mesijanskog u kontekstu etatičke discipline i kontrole

Sažetak

Pitanje Mesije i mesijanskog zaokuplja kako teologe, tako i filozofe, ali i obične laike. Ono je centralno pitanje kršćanske metafizike, njenog otkrivenja u svijetu, ali i otkrivenja bitka prema svijetu. Cilj je ovog članka analizirati ontologiju mesijanizma kroz prizmu svetoga Pavla uz fragmentarno ergumenitriranje iz visoke teorije (Lacan, Badiou, Heidegger, Aristotel, Marx, Foucault, Kant, Hardt/Negri) i tako približiti koncept mesijanskog općem filozofskom razmatranju.

Ključne riječi

Mesija, mesijanizam, komunitarni zahvat, ontologija, eshatologija, Marx, aleteia, metafizika, društveni odnosi, Sv. Pavao, Heidegger, arheo-ontologija, transmisija, strukturalna ontologija

0. Uvod

Cilj je ovoga rada približiti širem filozofskom razmatranju pitanje etatičke discipline u kontekstu pravno-političkog ustrojstva društva, s njegovim ontološkim i arheontološkim elementima, te pokazati vezi između eshatologije, skripturalne discipline i teleo-tehno znanosti u odnosu na vjersku skripturalizaciju i koncept mesijanskog.

Polazimo od svetoga Pavla i epistemološkog pitanja koje je bazirano na subjektivnoj ulozi, zatim historijsko-strukturalističkom metodom ispitujemo izvore povezanosti zakona, discipline i translegalnih čimbenika kao što je genaološko podrijetlo države, ustrojstvo društva bazirano na podvostručenju.

1. Sv. Pavao i koncept Mesije i Mesijanskog

Koncept mesijanskog je star podjednako kao i prvi religiozni sustav globalnih razmjena. U judaizmu mesijanizam predstavlja vjerovanje u koncept singularnog subjekta koji posjeduje univerzalnu moć da svijet otkupi od ontološke pretpostavke da je svijet zao, slab i uništiv. Na početku moramo zaviriti unatrag, u Knjigu Postanka 3.15. Tu nalazimo prvo mesijansko proročanstvo. U cijelome Svetom pismu samo je jedan Čovjek rođen od "sjemena ženina" - svi su drugi rođeni od sjemena muškarčeva. Tu se spominje Onaj koji će doći na svijet i razbiti djela Sotone ("glavu satirati"). U Knjizi Postanka u 9. i 10. poglavlju ta se "adresa" još više suzuje. Noa je imao tri sina, Šema, Hama i Jafeta. Danas svi narodi mogu tražiti svoje korijene u toj trojici. Ali tom izjavom, Bog je uspješno izbacio dvije trećine ljudi iz mesijanske linije. Mesija će doći između Šemova potomstva. Slijedeći dalje, dolazimo do godine 2000. prije Krista. Tu nalazimo kako Bog poziva čovjeka imenom Abraham da ode iz Ura kaldejskoga. S Abrahamom je Bog bio još određeniji izjavljujući da će Mesija biti jedan od njegovih potomaka (Postanak 12; 17; 22). Svi će narodi na zemlji biti blagoslovljeni kroz Abrahama. Kad je Abraham dobio dva sina, Izaka i Jišmaela, mnogi su Abrahamovi potomci bili isključeni kad je Bog odabrao njegova drugog sina Izaka (Postanak 17; 21). Izak je imao dva sina, Jakova i Ezava, i zatim je Bog odabrao Jakova (Postanak 28; 35.10-12; Brojevi 24.17). Jakov je imao dvanaest sinova od kojih je nastalo dvanaest Izraelovih plemena. Zatim je Bog izdvojio Judino pleme za svoj mesijanski cilj i isključio jedanaest dvanaestina

Izraelovih plemena. I od svih obitelji u Judinu plemenu samo je Jišajeva obitelj bila Božji izbor (Izaija 11.1-5). Tu se već nazire složenost te vjerojatnosti. Jišaj je imao osmero djece i kako čitamo u 2 Samuelovoj 7.12-16 i u Jeremiji 23.5, Bog je isključio sedam osmina Jišajeve obitelji iz mesijanske loze: čitamo da će Božji čovjek biti ne samo rođen od ženina sjemena, potjecati od Šema, od židovske rase, od Izaka, Jakova, iz Judina plemena, nego će biti i iz Davidova doma. Proročanstvo iz 1012. godine prije Krista (Psalam 22.6-18; Zaharija 12.10; usporedi s Posl. Galaćanima 3.13) također pretkazuje da će ruke i stopala tog Čovjeka biti probodene (tj. bit će raspet). Taj opis napisan je 800 godina prije nego što su Rimljani izvršili taj okrutan čin. Izaija (7.14) dodaje da će biti rođen od djevice: prirodno rođenje, ali nadnaravno začće, postu pak izvan moći ljudskog planiranja i upravljanja. Nekoliko proročanstava u Izaiji i psalmima (Izaija 8.14; 28.16; 49.6; 50.6; 52.53; 60.3; Psalam 22.7,8; 118.22) opisuje društvenu klimu i način na koji će se ljudi suočiti s Božjim čovjekom njegov narod, Židovi, odbacit će ga a pogani će povjerovati u njega. Doći će i njegov preteča (Izaija 40.3; Malahija 3.1), glas u pustinji, onaj koji će pripremiti put Gospodinu, Ivan Krstitelj.

Mesijanizam se, u religijskom sustavu, javlja kao otkrivenje bitka, njegove ontologije.

Ono što Heidegger govori kada spominje *aleteia* bitka. Bitak se otkriva, unatoč kretanjima (po bilo kojem modelu) povijesne zbilje kroz mesijanizam. Puni smisao bitka se otkriva kada istina bitka poprimi svoj povijesni obzor.

Heideggerijanski horizont bitka otkriven je u onom trenutku kada u mesijanskom svijetu, stvarnost poprimi svoje punu istinu od koje se treba otkupiti.

Otkupljenje ne dolazi samo apsolutnom subjektu vanjskog posrednika koji ontologizira stvarnost.

Mesijanizam otkriva i stvarnost društveno političkih odnosa koji su subjektivizirali stvarnost i tako je učinili *sakrivateljicom bitka* nauštrb objektnom skupu koji je definiran u svojoj *volji za mesijanskim* kao komunitarni zahtjev za otkrivenjem istine.

Kako piše Badiou mesijanizmu nije u cilju razoriti zakon, nego ga dovršiti. Mesija dovršava zakon, ali ujedno ide i protiv njega.

Zakon prema Pavlu ima utjecaja samo među određenim brojem ljudi, u nekoj skupini, ali on ne predstavlja moć univerzalnog označitelja. Ne sadrži u sebi univerzalne istine ni prohtjeve.

Zakon je razum lišen strasti govorio je Aristotel. Ako je posrijedi takva racionalizacija Zakona on nikako nije *moгуće* univerzalno, već samo *simulakrum* univerzalnog koje Mesija dovršava.

Lacan govori kako je nakon Hegela filozofija dvostruko ušavljena. S jedne strane je ušavljena znanstveno (pozitivizam) dok je s druge strane ušavljena politički (marksizam).

Zakon je pozivajući se na Lacanovu dvostruku ušavljenost filozofije dijelo koje je komunitarni zahvat s jedne strane sa svojim znanstvenim smislom, a druge sa svojom političkom implikacijom.

Komunitarni zahvat u svome diskursu ukida poptunu istinu. Haberamsov zahtjev za konsenzusom utemeljen na Ja-Ti dijalogu im svoju negativnu strana kada ga se primjenjuje na mesijansko. Mesijanizam je puna istina bitka; ono što, kao što smo već i prije spomenuli, bitak izvlači iz svoje skrivenosti i postavlja ga na vremensko-bezvremenski obzor.

S jedne strane vremenski obzor povijesti i povijesnih zbivanja tek pojavom mesije, univerzalne istine bitka, ali ujedno i otkupitelja biti, a s druge bezvremensku istinu koja je raskrivena. Takva raskrivena istina postaje bezvremenska i univerzalna, lišena zakona, ali i lišena strasti. Ukratko mesijanizam dovršava projekt vremena kao kuće bitka (Heidegger).

Hegelovo povijesno kretanje kao kretanje duha do apsolutne slobode koja se upotpunjuje, a time i do aleteiziranja slobode kao apsolutne slobode koja ukida dijelektični tok i time postaje bezvremenskom ovisi upravo na Ja-Ti dijalogu spekulativne dijelektike i zakona.

Zakon dovršava ne-slobodu i slobodi daje potpni smisao. Hegelijansko čitanje historije na svome obzoru ima samo jedan grijeh ne-istinu koja je jednaka ne-slobodi.

Opreka komunitarnoj istini, komunitarnom zahtjevu za slobodu kod Kirkeggarda dotiče ono što je Pavao postavio kao temelj univerzalnosti bitka. Subjektivni apsolutizam, vidljiv ranije i kod Ficheta u odnosu Ja uvjetuje Ne-Ja. U konceptu mesije Ja je jedino; univerzalno tako da se Ne-Ja ukida.

Masa ne dotiče bit istine. Ona ne spoznaje istinu o njenoj punini, s toga je pavlova, kako je Badiou naziva, nečuvena gesta o istini Krista, otrgnuće od komunitarnog zahvata jedini mogući zahvat koji priprema tlo ne-mesijanskog za dolazak Mesije

Ako uvjet mesijanskom postavimo komunitarni konsenzus oko istine u identitetu mesijanskog subjekta utemeljen po Hegelovom modelu dijaloga između onoga što Zakon govori; dakle normativnih zahtjeva i onoga što Zakon propisuje kao svoju normativni uzrok; Mesiju.

Židovski model diskura iziskuje komunitarni zahvat uspostavljen na konstrukciji Mesije na konesenzusu na temelju dijelektičnih čimbenika; teze antiteze i sinteze

Teza	Antiteza	sinteza
Zakon kao normativno propisivanje	Zakon kao propisivanje normativnih uzroka	Mesijanskokao komunitarna sinteza Židovskog diskursa

Slijedeći Lacanovski triedar IRS (imaginarno, realno, simbolično) može dalje dekonstruirati mesijansko.

Imaginarno	Realno	Simbolično
Zahtjev za komunitarnom istinom	Aleteia bitka u subjektivnoj istini oko Mesije	Diskurs

Iz prethodno izložene konstrukcije komunitarnog zahtjeva za istinom o mesiji vidimo kako silnice subjektivnog znanja utemeljenog na subjektivnim doživljajima u slučaju konsenzusa oko istine o Mesiji (ovdje je riječ o židovskoj teologiji, jer se Mesiji doživljava kao supstancija na kojoj svih ostalih devet Aristotelovih kategorija poprima svoju apsolutnost) vidimo da konsenzus istinu otkriva samo u njezin pojednostima, lako razabrivi obrisi kruga, ali beskonačnost samoga kruga nije dosegnua. Apsolutna istina o Mesiji nije moguća u slučaj komunitarnoga zahvata.

Badiou Pavla naziva i militantnim mistikom koji je izmislio istinu. Subjektivni doživljaj pretvorio u zahtjev za univerzalizmom. Pavao je poduzeo prvi korak u konstrukciji mesijanskog; ukinio je Zakon. Zakon kod Pavla ne nalazi mjesta u epistemologiji u kojoj je vjerska objava u obliku subjektivnog transcendentnog iskustva jednaka apsolutnoj istini.

Konstrukcija Mesije kod Pavla nije u intepretiranju Zakona, adaptacije subjekta Zakonu kakav je bio običaj Židovskih vođa kada bi nekog jadnika sa Jeruzalemskih ulica koji se proglasio Mesijom podvrgnuli postupku verifikacije mesijanskog kroz zakon, već obezvrijeđivanje zakona koji je samo podasticao razliku između židova i ne-židova, muškarca i žene.

Prvi uvjet mesijanskog je istinu o mesijanskom izuzeti iz svakog komunitarnog zahvata koji je baziran na Zakonu.

Univerzaliziranje znači destrukuiranje; brisanje struktura i nejednakosti u zakonu, a to znači izjednačavanje žene i muškarca, židova i ne-židova; poptunu otvorenost prema objavi.

Stoga je proces istine kod mesijanskog sljedeći:

Pavlov doživljaj istine počiva čisto na subjektivnome zanju koje je Pavao konstruirano iz subjektivne transcencije koja je bila objava na putu za Damask.

Badiou ispravno misli kada tvrdi kako je pavlova gesta čin čiste antifilozofije; Pavao je po Badiou reprezentativan primjer antifilozofa čiji je modus operadni otrgnuće svake istine od

zajednice. Pavlova riječ nebi imali nikakvu snagu da se obratio Židovskoj zajednici i tražio verifikaciju mesijanskog. To bi proturiječilo svakoj objavi, svakom subjektivnoj konstrukciji univerzalizma.

Ne samo da bi spriječilo konstruiranje univerzalizma već bi i sama objava poprimila dvostruku judaističku ušavljenost teologije (interpretiranja zakona; Mesije i mesijanskog) i normativnih implikacija zakona (hermeneutičke veze između Pavlovog subjektivizma koji zakon negira i judaističke hermeneutičke veze s komunitatnim)

Lacanova ušavljenost filozofije na pozitivnu (znanstvenu) i političku (marksističku) kod Pavla postaje dvostruka ušavljenost objave na univerzaliziranje subjekta (ideološka) i njegovo aleteiziranje bitka (ontološka).

Ontologija u Pavlovom slučaju ima veliki značaj za promišljanje same persone Krista kao Mesije. Bitak je Pavao sveo na tri identiteta koji jamče univerzaliziranja, a samim time i brisanje kulturnih i religijskih načela koji su definirani kao normativi određene skupine.

To su vjera, nada, ljubav. Vjera predstavlja utopijsko značenje mesijanskog usko povezano sa starzavjetnom knjigom postanka u kojoj s ljudi bili po prirodi besmrtni, ali su vlastitim grijehom upoznali smrtnost. Smrtnost je upravo jedini grijeh, prvi grijeh univerzuma koji Pavao svojim kategoričnim imperativima nade vjere i ljubavi kroz prizmu Isusa kao Mesije želi ukinuti. Koroz prizmu prvoga grijha Pavao propovijda vječnost tj. Vremensku egalitarnost svih onih koji prihvate njegovu subjektivnu interpretaciju kristove objave.

Pavao kao prototeolog vješto barata univerzalnim pojmovima otvarajući objavu prema širokim masama. S jedne strane ne zazire ulazeći u židovske hramove, a s druge strane se obraća heterama i lopovima po uskim ulicama korinta. Konstruiranje otvorenog društva po principu vjerske divergencije Pavlu je misao vodilja.

Načelno grafičko prikazivanje potencijalnog diskursa baziranog na komunitarnom zahvatu i subjektivne transcendentne objave ustoličene na rang univerzalne istine izgleda sljedeće;

Referentna točka Pavlove ontologije jest subjektivna istina Krista. Svako propitkivanje po Pavlu zadire u sam temelj vjere, a time i temelj istine jer su kod Pavla ta dva pojma izjednačena. On odmah ustaje protiv mudrosti (filozofije) u svojoj poslanici Atenjanima koji su ga odbacili i gdje je crkva bila dosta slaba i ovisila tek o nekolicini židovskih preobraćenik i nekoliko pogana. Razvijena Atena u kojoj je filozofija, a time i institucija mudrosti bila u daleko povoljnijem položaju od dogmasticizma koji je propovijedao Pavao.

Pavlovo antifilozofsko rapoloženje kada govorimo o njegovom ne-obraćanju židovskoj zajednici ovisi i o referentnoj točki koja je različita od one judaističke.

Pavao kao temelj vjere postavlja Isusovo uskruće i samim time singularnost subjekta Isusa Krista. Krist je singularni subjekt u čitavoj povijesti koji je izvodio sva ona nadnaravna čuda koja ga uzdižu na poziciju mesijanskog kojem je u cilju pružiti istinu svijeta, ontologiju svega bivstvujućega.

Židovski diskurs za cilj nema ontologizirati svijet, jer je Jahve, judaistički bog jedno nepravedno biće sa malo ljubavi, bez nade a koje traži iznismnu vjeru kako ne bi kažnjavao.

Judaistički bog je samo judaistički, on nije globalni označitelj ontološkoga, kao kršćanski bog otac koji je dobar, milostiv; vjera, nada ljubav tri su njegove karakteristike; univerzalne karakteristike.

Ovime smo priveli kraju mišljenje o Pavlu i njegovom utjecaju na konceptiranje i konstruiranje mesijanskog.

2. Otkrivenje kao aleteia bitka

Naziv eshatologija potječe iz grčkoga jezika: u jednini *eschaton*, u množini *ta eschata*, a kao pridjev *eschatos* u hrvatskom prijevodu označava ono što se odnosi na vremenski posljednje stvari čovjekove egzistencije ili opće kozmičke stvarnosti i ono što je s tim povezano. Eshatologija obrađuje teme vezane uz smrt i zagrobni život ili, drukčije rečeno, uz sve ono što nas, prema kršćanskoj vjeri, očekuje od trenutka smrti pa do slavnoga povratka Isusa Krista, općeg uskrsnuća i suda nad svijetom, teme poput: smrti, osobnog suda, međurazdoblja, čistilišta, uskrsnuća, raja i pakla, te budućnost stvorenoga svijeta i povijesti svih stvorenja.¹

Eshatologija je poimanje suštinske prirode postojanja u terminima njegovog cilja ili krajnje svrhe. Eshatologija predstavlja jedan od elemenata u praktično svim religijskim i filozofskim sistemima mišljenja. U isto vreme, ovaj pojam sadrži i izvesnu dvosmislenost: on se može odnositi na oblast apsolutnog (filozofsku „osnovu egzistencije“) ili na događaje koji ukazuju na cilj istorijskog procesa. U prvom slučaju, eshatologija se iskazuje kao niz reinkarnacija koje svoj vrhunac dostižu utapanjem u samo biće (hinduizam). U drugom slučaju, eshatologija je povezana s jednim istorijskim procesom koji obuhvata čovečanstvo ili čak ceo stvoreni svet (judaizam i hrišćanstvo). Osnovne teme u jevrejskoj i hrišćanskoj eshatologiji su

¹Preuzeto sa <http://www.ks.hr/knjizara.php?id=796>

smrt, vaskrsenje, strašni sud, raj i pakao, itd. Eshatologija je teološki koncept i treba je razlikovati od prognoziranja budućnosti zasnovanog na zakonima naučne uzročnosti. Takvim prognozama se bavi futurologija.²

Pavao je futurološko prepustio Ivanu koji u svome Otkrivenju, posljednjem spisu Novoga Zavjeta da razriješi gordijski čvor egzistencije tubitka.

Eshatološki model kršćanstva razriješavava svaku dilemu oko smrti. Smrt je bačena u kutak egzistencije, iako smo je stalno svijesni, poput neke buduće sablasti, kršćanstvo u singularnosti Kristova uskrnuća vidi umak od smrti kao propadanja u Ništa. Ništa odvezuje svoju ušavljenost pojavom Krista-događaja sa smrću kao prestankom života.

Kršćanska eshatologija primjenjuje koncept života nakon smrti kao umaknuće od zemaljske egzistencije. Ivanovo otkrivenje je model spasenja kojem je sv.Pavao pripremio tlo u tri univerzalna načela koja su uslijedila poslije krista-događaja. Vjera, nada i ljubav su ono što će pred božjim sudom biti otkriveno kao spasonosan formula vječnosti.

Werner u svome djelu *Husserl i fenomenologija* govori kako je Husserl europskoj filozofiji pripremio tlo egzaktnosti ponovno promišljajući egzaktnost unutar same filozofije oslobođen imperativa pozitivnih znanosti i matematike.

Futurološko nije samo, da se izrazimo aristotelovski *actus purus*, cjelokupnog kretanja, nego je ono i prevladavajuća egzistencijalna kategorija kojoj je cilj u paradigmi spasenja utemeljnog na vjeri, nadi i ljubavi utemeljiti automatizirane obrasce ponašanja kako prema drugome, tako i prema svome vlastitom tubitku.

Hegelijansko mišljenje prošloga i negacija svake budućnosti, a samim time i svake prošlosti u samom otkrivenju bitka u eshatološkom činu kao svrsi egzistencije je zapravo heretično.

Prije Krista događa jedinog subjekta/objekta u povijest, a samim time i pomiriteljem *Dasein* i *Sein*³ postojao je samo judaistički Zakon koji Krist događaj dovršava.

Zakon prestaje vrijediti jer ne dotiče univerzalno. Ono Jedno koje je Krist u svome *Sein*, jest jednostavno pluralizirano u onome što je krist u svome *Dasein*.

Tako u kršćanstvu *Dasein* prethodi *Sein*. Prvi put je tubitak prije bitka.

Ono što je Kristov cilj kao jedne od komponente triedra koji čini *Dasein* (otac, sin, duh sveti; zajedno u jednoj božanskoj osobi) jest da dovši istinu bitka, da je izvuče van iz njene kuće bitka. Bitak mora Kristom izaći u Vrijeme.

² Preuzeto sa <http://sr.wikipedia.org/sr-el>

³ Martin Heidegger; *Sein und Zeit*; Frankfurt am Main; 1927

Problem judaističkog zakona jest i što on postavlja drugobitak, ali ne fichteovski drugobitak u kojem je to prirod, već diferencijacijom prema predikaturi objekta. Tek kada je objekt riješen svakog predikata, kada je Ja=Ja moguće je Jedno.

Jedini drugobitak koji nije podložan Zakonu jest onaj na metafizičkoj razini. Život kao univerzalna, a time i jedina kategorija postavlja drugobitak u smrti.

Kao što smo u prethodnome poglavlju izjavili to je pitanje ontološke diferencijacije koja se otkriva u bitku, kada smrtno prestaje biti smrtno, a živo se upotpunjuje u bez-Vremenu.

Filozofija nikako ne dostiže sadržaj bez-Vremena. Ono što je Anaksimandar izložio u svome filozofskom učenju kada je biće po samom jestvu proglasio tragičnim, s otkrivenjem bitka dijeli samo parcijalnu ontologiju.

Biće jest tragično u samom nastanku jer dotiče materiju, zatim na nju djeluje i čini da propada i na kraju bilo koji oblik fundamentalnog materijalizma kakav je Holbachov, odvodi u Ništa i u ništavno bez-vrijeme.

Kršćanska ontologija tubitka dotiče samo invenciju duše tubitka; subjekl nastaje ali istinitom vjerom ili vjernom istinom nade, vjere i ljubavi ona se apstrahira iz vremena u bez-Vrijeme koje je kuća duše.

Heidegger tvrdi kako biće za svoje postojanje nema nikakvu potrebu verifikacije. Zadaća je bića tu biti.⁴

Ono što kontruira tubitak za njegovu bez-Vrijeme-nitost jest samodisciplina koju je Foucault u *Nadzoru i Kazni* smjestio u samoga subjekta.⁵

Zamršeni etički krug samodiscipline prije vjere, nade i ljubavi ili vjera, nada i ljubav kao evolucija etičke discipline u samodisciplinu.

Kako je čovjek po prirodi griješno biće jer je smrtno, a smrtno, jer je griješno, nerazmrsivi krug propadanja materije, propadanja tijela rješava se otkrivenje bitka. Bitak ustaje protiv smrti preko otkrivenja. On se otkriva na kraju Vremena i o to vrijeme nastaje u bez-Vremenu lišenom sadržaja.

Dijalektično kretanje duha prema otkrivenju, alethei ontologije prestaje otkrivenjem. Tada smrt prestaje sa vremenom, a počinje bez-Vrijeme lišeno sadržaja i znanja.

3. Etatična disciplina i eshatologija kao paradigma samodiscipline

Čovjek je po prirodi nagonu sklono biće. Prizovimo u sjećanje Evu i volju za emancipacijom. Disciplina je stalni pokušaj i vjera u njezinu transformaciju u samo-disciplinu. I u najvećih

⁴ Martin Heidegger; *Kraj filozofije i zadaća mišljenja*, Zagreb; Naprijed, 1998., str. 58

⁵ Michel Foucault; *Nadzor i Kazna*; Gallimard, Pariz; 1968

nevjernika eshatologija nadilazi smrti. U ključnom trenutku samrtne postelje ne dolazi do pitanja *hoću li umrijeti, već hoću li živjeti*.

Ispravna formulacija na bolesničkom krevetu nije mogućnost smrti, nego mogućnost života. Bez referentne točke to se pitanje ne može odgovoriti.

Dok disciplina, etatička disciplina svojim metodama primjenjuje u izvanrednim situacijama fizičke obračune lišene svake psihološke konotacije, translegalne u smislu uspostave stvarnog stanja zajednice, društva, samodisciplina se dotiče eshatologije. Za ovu problematiku potrebna je opsežnija studija od ove koju ću ja ponuditi.

Sva su se društva u povijesti koristila eshatološkim kao disciplinarnim i teološkim kao legalnom formom translegalnog⁶. Unatoč diferencijacijama među kulturama zajedničko je svakoj kulturi određena strukturalna jednakost. Odnos čovjeka i boga jest isti jednak odnosu koji Freud opisuje kada karakterizira svoga oca kao patrijarhalnog i sklonog ekscesnom discipliranju.

Jednako kako u uskom odnosu djeluju politika i religija dotičići se u klasama. Marxov podvig besklasnoga društva, po mome je mišljenju, upravo propao staljinizmom. Izjednačenje besklasnosti i de-indentificiranja podskupova je propao u discipliniranju prema ontološkom.

Žižek kaže da se neko državno uređenje ne sudi historijsko-fenomenološki („*brisanju svake taktike iz povijesne istine o kojoj sud istine mora dati samo znanstveno proučavanje činjenica i dokumenata*“⁷) već po onome što je iz njega proizašlo.

Tako je Lenjinizam ancilla Staljinizma, Titoizam ancilla Miloševićizma. Ukratko eksces etatičke discipline (građanski rat) su ništa drugo nego izravni simptomi prethodnih etatičkih metoda koje su zastranile u provođenju discipline.

Povijest je znanost koja, filozofskim riječima kazano, proučava ono *kako je biće bilo prije nego što ono jest upravo kakvo sada jest*.

Čitava je znanost povijesti arheologija ontologije. Strukturalna arheologija ontologije, čiji je začetnik Foucault sa nizom narativa (ontoloških narativa) jest ontološki zadržaj prošloga; onoga kako je biće bilo.

Ono što je cilj koncepta mesijanskog je izjednačenje pred osobom, ne pred zakonom. Zakon stvara nepomirljive razlike, fokusira se na pluraliziranje, te na kraju postaje paradigma sukoba kojem je česo za cilj uzeta redefinicija ontološke strukture.

Pozitivna eshatologija oslobođenja radnika, te samim time stvaranjem besklasnoga društva Staljin je iz filozofske teorije sproveo u ideološku praksu.

⁶ Alain Badiou, Sv.Pavao, str. 98

⁷Luis Althusser; 'On the Young Marx: Theoretical Questions' *La Pensée*, March-April 1961

«Narod je napokon naučio da je šutnja zlato. Ljudi su počeli čeznuti za spasonosnim blaženstvom neznanja. Zavoljeli su laž kao jedinu istinu koju su mogli čuti. Prilagodili su se da udišu laži kao dio zraka. Laganje je postalo uzornim oblikom vladanja. A fanatična slavenska vjernost Vodji uskrsnula je kao religija... Staljin im je uzeo pravo koje se ne smije nikome oduzeti, pravo oplakivanja mrtvih. Djeci je zabranio da plaću za pokojnim roditeljima... Svatko se svakog bojao. Susjeda u kući, kućepazitelja u zgradi, svoje rođene djece. Ljudi su živjeli u strahu od svojih suradnika na poslu, onih iznad sebe, onih ispod sebe, i onih koji su im ravni. Strepili su od propusta i grešaka na poslu, ali još više, plašili su se uspjeha, da se odveć ne istaknu»⁸

Tako piše Anton Antonov-Ovsejenko o ontologiji društvene zbilje u SSSR-u za vrijeme Staljinove vladavine.

U sljedećem ćemo odlomku pokazati ustrojstvo nacističke ontologije društvene zbilje.

No bitna razlika koja se javlja u disciplini mase između staljinizma i nacizma jest upravo motiv rada. Funkcija rada kao glavni evaluacijski čimbenik, te na kraju ekonomsko-političko-društveni identitet pojedinca učinila je to da je svaki vid personalizma, individualizma postao krajnje utilitaran, te na kraju onologija radnika; *ono kako radnik jest jest bio sam rad.*

Nacizam se javlja kao najgora provedba zakona u praksi s kojom je svijet ikada bio upoznat.

Poznati Nuremberški zakoni su u tančine definirali različitost, te je tako postajao polužidov, genetski židov itd.⁹

Kako je zakon bez kazne zapravo nemoguć i nekoristan, tako je disciplina sa paradigme zakona svedena na disciplinu kazne.

Glavni nacistički ideolog što se pitanja discipline (evakuacije, ekstincije, genocida) tiče general. Bedrych protektor Bohemie i Moravie je kazao kako je najbolja sterilizacija smrt.

Preodgoj je nemoguć u slučaju nacističkog zakona, jer nacizam ne priznaje judaizma kao religioznu formu, već kao genetski definiranu ideologiju.

Dok je cilj staljinističkih logora bio disciplinirati radom, slamljanje osobe, nacizam je disciplinu sveo na smrt.

Ljudima koji su odslužili kaznu u zatvoru ili logoru bio je ograničen izbor radnog mjesta. Za prikrivanje da ste odslužili kaznu moglo vam se suditi. Ljudi koji su odslužili kaznu kao politički zatvorenici bili su prava muka za tzv «Prvi Odjel» (a jaaaaadni) (to je poseban odjel tajne policije) jer se njih moralo stalno pratiti. Mnogim bivšim zatvorenicima je zabranjeno

⁸ Anton Antonov-Ovsejenko, Staljin, Portret tiranina, Naprijed, Zg 1986 220

⁹ Detaljnije o Nuremberškim zakonima pogledajte u filmu „ Konačno riješenje “

čak i naseljavanje u većim gradovima. Kako su nakon duge kazne mnogi izgubili svoja radna umjeća i poznanstva dosta ih je odlučivalo postati (ili ostati) «slobodni naseljenici». Nedvojbeno su na njihove odluke utjecala i mnoga ograničenja s kojima su znali da će se kao bivši zatvorenici susretati. Uostalom kada je 1947 počeo novi val uhićenja uhićeni su mnogi koji su već služili kaznu, a puno češće su uhićivali one koji su se vratili u svoje rodno mjesto nego one koji su ostali u blizini kao «slobodni naseljenici».

Knjiga Anne Applebaum opisuje otpuštanja zatvorenika iz kampova sve do 1987. U Studenom 1991 Ruski Parlament je donio «Deklaraciju o osobnim pravima i slobodama» koja je teoretski među drugim pravima garantirala pravo neslaganja s vladom.¹⁰

Ovdje smo na polju etike. Pravo na život, pravo na kasnije oživljavanje, ukratko rečeno nastavak slijeda egzistencijalnoga tkanja je ono što i nakon discipliniranja omogućuje staljinizam.

Nacistička idologija koja je bazirana na univerzalnoj ontološkoj naciogoniji i germanogoniji gdje se mitološkim objašnjenjima konstruira ontologija nacije (njenog cilja, svrhe i naposljetku nužde) .

Naposljetku nacistička eshatologija počiva na futurološkoj izvedenici kako je njena svrha (telos) vladavina germana 1000 godina.

Svaka velika ideologija (nacizam, komunizam, liberalizam, kapitalizam, demokracija, globalizacija) ima u cilju zavladata prostorom, ljudima i naposljetku vremenom¹¹.

Ontologija vremena jest, kako smo jest bazirana na *telosu*, a bez-Vremensko jest lišeno sadržaja, znanja i njihovih dinamičkih načela promijenjivosti.¹²

Već smo daleko onkraj dinamike, znanja. Slijedeće područje je dogma kao ontološki metanarativ.

Hiperinflacija slike koja prikazuje etatičko nasilje samodisciplinira u tome kontekstu ukoliko moj Ja nema želju identificiranja s Drugim koji trpi etatičku disciplinu kao oblik vlastite želje za promjenom.

Onkraj smo prava, etike, dobra i zla; Istrošenost nasila rezultira samodisciplinom razlike.

U virtualnom prostoru ih tele-tehno znanost, u općooj dis-lokaciji za koju je naše vrijeme predodređeno, mesijansko drhti na rubu samoga toga događaja. Ono jest to oklijevanje, ono

¹⁰ Milan Ivanić, Dejan Mijakovac, *Gulag; seminar*, Osijek 2006, str.10

¹¹ Petar Vučić, *Fenomenologija nacije*, Graphis, Zagreb, 2005, str. 88.

¹² Michel Foucault, *Znanje i moć*, Globus, Zagreb, 1996

nema druge vibracije.¹³ Ukazivanje na nemoć moga Ja discipliniranjem volje za moć promjene Drugoga obilježja su etatičke discipline ubrzane teo-tehno znanostima u službi titranja na rubu pozicije moga Ja.

4. Strukturalna ontologija i njeno primjenjivanje kao translegalne ontološke paradigme vlasti u kontekstu discipline

*Svi ljudi, po naravi, teže znanju..*¹⁴ Ovu čuvenu Aristotelovu rečenicu sa početka njegove epohalne Metafizike lako možemo pisati i misliti na sljedeći način; svi ljudi po naravi teže utilizaciji znanja, i ne bismo pogriješili ako bismo znanje mislili tako.

Kamen u letu spoznat je kao kamen koji leti i prema njemu se tako i epistemološki obnašamo. Spoznajemo ga kao kamen, zatim spoznajemo let, zatim kako taj kamen leti, zašto taj kamen leti, ta na kraju koja je svrha toga kamena koji leti.

On u svome letu nije sveden samo na sebe, na svoje sebstvo kamena, on je stavljen u poziciju koju moramo razumijeti kao bi spoznali kamen koji je u letu.

Kada spoznamo mogućnost (potentia) toga kamena tada kamen koji leti možemo upotrijebiti u neku svrhu. On spoznajom postaje svršan (teleologičan).

Zatim kamen možemo upotrijebiti, njime se koristiti. Iako on ne posjeduje nikakvu inteligenciju, volju ili narav on će po svome telosu biti upotrijebljen.

Više je onkraj samoga kamena u koju će svrhu on biti upotrijebljen; u svrhu nanošenja Zla, kao naprimjer razbijanja glava u nekoj uličnoj tučnjavi, ili kao element umjetničkog djela kojemu mu je cilj npr. Hilozoizirati ga u kontekstu umjetnosti.

Sve ovisi o onome tko kamenom upravlja. O onome tko kamen prisvaja kao sredstvo kojim vrši određeni akt prema određenom cilju; razbijenoj glavi ili umjetničkom djelu. Kamen je ovisan o volji onoga koji ga upotrebljava. Kako je volja samo dokaz inteligencije koja je u mogućnosti obnašati kamenom, znanje o kamenu podloženo je čovjeku po njegovoj volji.

»Biće koje jest na način egzistencije jest čovjek. Čovjek jedini egzistira. Stijena jest, ali ne egzistira, biće jest, ali ne egzistira, Bog jest, ali ne egzistira. Stavak „, čovjek jedini egzistira “ ne znači nipošto da je samo čovjek zbiljsko biće, sva su ostala bića nezbiljska i samo privid

¹³ Jacques Derrida, *Sablasi Marxa, stanje duga, rad tugovanja i nova Internacionala*, HSN, Zagreb 2002, str.213

¹⁴ Aristotel, *Metafizika*, Knjiga A, str.1

ili predožba čovjekova. Stavak čojek egzistira znači: čovjek je ono biće, bitak kojeg se od bitka u bitku odlikuje otvorenim ustrajanjem u neprikrivenosti bitka.«¹⁵

Smisao ovog fragmeta Heideggerove metafizike iznijeti ćemo kasnije.

Težnja za letom, osnovnom karakteristikom telosa ptica, postala je čovjekovom voljom. On nije želio postati pticom, nije želio imati perje, ni kljun, ni nesti jaja, on je želio ovladati letom, telosom ptice. Čovjek je jedan od čimbenika biti ptice, njene ontološke razlike pred ostalim bićima, de-strukturalizirao, i tehničkim je dostignućima omogućio da leti.

No čovjekova svrha nije let, već moć da ovlada letom. On može učiniti da leti *per se*, nezavisan od bilo kojeg drugog bića. Tada kažemo da je čovjek preuzeo let te ga je artificijelno sastavio sa dijelom svoga bića. Čovjek isto tako jedini može odlučiti da ne želi letjeti, može odustati od svoje želje za letom; i ništa se krucijalno neće dogoditi njegovoj egzistenciji, njegovom telosu kao onoga koji je tu bitak; *Dasein*, ali ptica će umrijeti. Njoj je dakle let svrha njenog jestva.

Vratimo se unatrag i promislimo o Heideggerovom mišljenju egzistencije. On nije će egzistenciju svakom biću osim čovjeku, no time ne ukida zbiljnost onoga bića koje nije čovjek. Marx je na tragu Feuerbacha zaničevao božju zbilju, žustro se usprotivio podvostručenju, kojeg Aristotel također prigovara Platonu u svoj *Fizici* kada kaže da je Platon uvođenjem zbilje kao načela stvarnosti samu stvarnost podvostručio. Možemo kazati na tragu Wittgensteina ; »*O čemu se ne može govoriti, o tome se treba šutjeti*«.¹⁶

Iako ne postoji povijesna argumentacija, vrlo je lako da je Wittgenstein čitajući Marxa kontekst ateističnog postavio u kontekst logičnog.

U kontekstu Platonovih ideja možemo prosmatrati i Boga u kontekstu političkoga.

Amenophis II. Faraon iz XVIII dinastije koja je vladao starim Egiptom u borbi za vlast je po prvi puta uveo božansko podrijetlo kao translegalnu paradigmu odgovora na pitanje *Zašto bi baš ti bio na vlasti?* Amenophis II je svoje božansko pravo na vladanje postavio kao legalno pravo na paradigmi translegalnog, iako je tada religija bila jednim od državotvornih čimbenika.

Vratimo se sada unatrag i posmotrimo iznova kamen u letu i pticu čiji je telos let.

Telos letećeg kamena jest da bude upravo leteći kamen; njegov fenomenološki telos je i njegova ontologija. On bivstvuje kao kamen koji leti; poslije svoga pada on više nije leteći kamen. No cilj toga kamena naprosto je odvojena od njega, pošto ne posjeduje egzistenciju

¹⁵ Martin Heidegger, *Was ist der Metaphysic, Uvod u Heideggera, Zagreb, 1972, str. 36*

¹⁶ Ludwig Wittgenstein, *Tractatus Logico Philosophicus*, Sarajevo 1960, str. 189

Čovjek prisvaja telos, provodi ga u dio moći vladanja i činjenja, akta.

Cilj je strukturalne ontologije fenomenološki proučiti sve ono što ne pripada određenom biću po njegovome jestvu.

Kako je čovjek aktualizirao kamen, kako je antropofizirao let, tako je jednako jedan od čimbenika božje zbilje, njegovoga jestva politizirao. Jedini bog posjeduje moć genealogizirati zbiljnost, ontološki je odrediti, a čovjek je taj koji je ono što se tiče božje zbiljnosti kao prvoga počela kontekstualizirao kako bi volja postala moć, a moć translegalna paradigma legalizacije političkih činova.

Čovjek preuzima određene karakteristike čistoga uma, ta jedino on ima tu mogućnost, prisvaja ih, ravna se prema njima, identificira se s njima, ontologizira ih, te ih na kraju bez ikakvog prava naziva sastavnim dijelovima svoje egzistencije.

Georges Balandier, francuski politički antropolog i pionir polit-antropo misli tvrdi kako nijedno društvo nije moguće bez upražnjavanja religije¹⁷. Svesti taj zahtjev na intergrupacijsko stabiliziranje jest sasvim opravdano, a u prilog nam ide tvrdnja kako u malim zajednicama upražnjavanje vjerskih običaja održava grupu na okupu, no sasvim je neprimjereno pod zakonom preuzimati karakteristike jestva i zbiljnosti boga i kontekstualizirati ga politički usmjeravati time prema razlici, a znamo da svaka razlika vodi represiji i gušenju različitosti.

Novi europski ustav oko kojega se nastoji postići konsenzus iz sebe s svakim pravom ekstraktira boga. Arhaeo-ontologija pokazala je da je impliciranje boga u pravne forme kao jamca i tvorca legalnosti određene političke strukture bilo bliže teologiji nego pravu jer je diferencijacijom prema interpretaciji stvorena različitost u nacionalnome, političkome i antropološkome identitetu.

Prije *skripturalne discipline* koja je nazvana *pravom*, disciplina svoj pri uzorak nalazi u glasu.

Da parafraziramo Jacquesa Derridu, na izvorištu discipline nalazi se glas.

U početku bijaše riječ, i riječ bijaše od boga (Mt.1,1). Riječ kao početna sastavnica discipline nije dovoljna u discipliniranju široke skupine razlika. Skripturalna disciplina razlike pomiruje unutar same strukture preuzimanja. Preuzimanje, zauzimanje i dijagnosticiranje glavne su odlike skripturalne discipline koje u legislativnoj formi iznova diferencira.

¹⁷ Georges Balandier, *Politička antropologija*, Paris, 1966., str.57

5. Zakon

Nije lako neku knjigu, a ni osobu koja je svoje misli u nju unosila i tako ju stvarala, divizijom presjeći na dobru/zlu, dobrog/zlog.

No takve knjige, i takve osobe postoje i njima moramo pristupiti fenomenološki oslobođeni njihovih historijsko-psihološko-političkih zasluga. Jedino je takav pristup ispravan u spoznaji *kako* jest osoba bila. Kontekstualizirati prema historijskim događajima ili potrebnim promjenama koje su kasnije divergirane u zločinačke sustave naprosto je zahjev za *zauzimanjem strane*, unošenjem predrasudijevanja u epistemološki krug.

Zahjev za fenomenološkom istinom, njezino verificiranje mora uslijediti nakon brisanja svake taktike iz pristupa prema povijesnom subjektu i njegovo ontologiziranje mora uslijediti nakon proučavanja dokumenata i činjenica.

Nikada Marxa ne suditi prema Lenjinu i Staljinu, nikad Hitlera prema njegovom odnosu prema židovima i onome što smo samo dotaknuli samo o partikularosti.

Misliti Marxa možemo samo preko njegovih dijela, posebice onih koji su uvelike utjecala na razvoj društvene zbilje; kao što je prvi svezak Kapitala koji je uvelike utjecao na misao radničke klase i njenu emancipaciju u nezavisni subjekt.

Suprotno Aristotelu koji tvrdi da nešto možemo znati tek onda kada mu znamo uzroke, nešto možemo dekonstruirati samo kada ga lišimo uvjeta; kada odgodimo igru potiskivanja i oscješčivanja.

Iako je ona neminovna u skripturalnoj praksi i praksi čitanja ona mora ostati postrance u samoj dekonstrukciji povijesti, tj. Njenoj redukciji od suvišnih informacija i neprovjerenih činjenica do čistog subjekta koji je nosioc istine o sebi.

Dijakronično čitati Marxa pod utjecajem staljinističkih zločina, ili ljenjinovske brutalnosti 1917. onemogućuje pristup Marxu kroz jedino moguće što može Marxa dekonstruirati; njegov filozofski i ekonomski rad.

Feuerbachova kritika religija, kojoj je cilj bio ateizirati društvo, a samim time u praxu provesti Kantov nauk o sekularizaciji zbiljnosti¹⁸ kao glavnom preduvjetu oslobođenja smisla. No Kant ne ilegalizira religiju, već je samo odvaja kao nositelja legalnosti iz države.

Marx na tragu Feuerbacha religiju postavlja izvan zakona. Zakon predstavlja jasno definirane obrasce discipline kojima je u cilju stabilizirati i/ili očuvati trenutni društveni poredak, i prema tome zakon mora biti utvrđen na općim činjenicama koje nisu predikat samo određene

¹⁸ Kant, Immanuel, *Pravno-politički spisi*, 1784, Konningsberg, str.48

skupine ljudi. Interes zakona mora biti baziran samo na interesu države i svakog pojedinca te države.

Na svaki no zakon nebi imao svoju pragmatičnu funkciju ako nebi postojale institucije koje taj zakon proizvode.

Tako možemo reći da je ateizam zapravo institucionalizam, a da su društva koja zakon postaljaju na paradigmu religije u svome ontološkome aspektu, zapravo militantna društva koja zakonom razjedinjuju jednakost i zatvaraju, društvene, ekonomske i ine slobode.

Zakon mora biti lišen strasti, no zakon ujedno mora biti i prožet taktikom prema suverenitetu one države koja zakon provodi u djelo.

Usmjeren prema pojedincu njegovoj zaštiti zakon mora biti lišen taktičnosti koja u sebi može objedinjavati ne-provednu zakona prema pojedincima različite boje kože, različite vjere, različite nacionalnosti i društvenoga položaja.

Tako je narodna poslovice *Pred zakonom su svi jednaki* istinita samo u slučaju kada zakon nije usmjeren ni prema jednom drugom državnom uređenju ili zajednici, već samo unutarnja disciplinarna forma pojedinog državnog uređenja.

Slijedeće. *Kako stvari spoznajemo, tako se prema njima i odnosimo, te ih nakraju sukladno tome i pragmatiziramo.*

Zakon prvo spoznaje, zatim se on odnosi, te na kraju zakon preko institucija koje su nune za sprovedbu zakona poprima svoj pragmatični smisao.

No gdje dovodi **višak zakona** i **višak u zakonu**? To je pitanje koje moramo odgovoriti na putu prema rekonstrukciji društvene zbilje i ontologije prošloga.

Povijest u cjelini je nespoznatljiva iz razloga što je ona antinomična. Lyotardova postmoderna točka destrukcije metanarativa nije kao kod Marxa generirala novi metanarativ *funkcije rada* i poistovjećivanje te funkcije za partikularnom ontologijom (egzistencijom), ona ni nema tih *revolucionarnih* pretenzija. Postmodernizam nije interventna filozofija, on čak nije ni filozofija, već zbivanje zbilje po principu *everything goes*.

Zakon ne može biti autonoman, on mora biti u odnosu prema znanosti. Znanost je paradigma zakona koji zatim stupa kao disciplinarna forma.

Platon u svojoj Državi, ako se ne varam, strukturu upravljanja državom bazira strogo na antropološko – metafizičkim činjenicama. Dakle on preko činjenica koje su filozofski utvrđene konstruira model države.

Naravno Platon je zastarjeo, pošto smo odbacili svaku metafiziku, kao disciplinu kojoj zakon podliježe.

Zakon ne smije biti kodiran metafizički. Metafizika kao paradigma, kao kod zakona, ne može predstavljati znanstveni oslonac zakona iz dva razloga.

Prvi razlog koji ću nazvati je *scijentifikacija božje egzistencije*. Od Kanta i njegove kritičke destrukcije metafizike, na metafiziku se ne možemo osloniti kao na znanost koja počiva na činjenicama i dokazima; prvenstveno ovdje mislim na empirijske, dakle znanstveno dokaze. Zanimarimo sve ontološke dokaze Božjeg postojanja koji su bili iznošena među skolasticima i patristima u doba srednjega vijeka.

Kako sami znamo, srednji vijek nam nije donio ništa drugu osim represivnih metode bazirane upravo na scijentifikaciji božje egzistencije.

Dakle metafizika nije znanost iz razloga što su teze koje metafizika nastoji sprovesti kao praxe prema jedinoj dokazanoj egzistenciji¹⁹ neprovjerljive empirijskim metodama.

Nazovimo dakle destrukciju metafizike koju je proveo Kant, *bazom društvenog razvoja* prema društvu čija je disciplina bazirana na empirijskim činjenicama na kojim počiva zakon. Sljedeći ću korak u procesu bazirana zakona na strogo znanstvenim činjenicama nazvati *nadgradnjom*. *Nadgradnja* predstavlja implementiranje zakona batirano na empirijskim činjenicama u praxu, u provedbu. Sljedeće što zakon u sebi ne smije objedinjavati, a što je bilo uključenu u zakonsku praxu baziranu na egzistenciji Boga kao Alfe i Omega, tj. Prvog i posljednjeg uzorka i ontološkog načela zbilje jest nagrada za discipliniranje po zakonu. Zakon mora biti lišen svake nagrade. No to nije bila praksa u zakonima baziranima na metafizičkim pretpostavkama koje je, priznajmo, filozofija skolastike i patristike uzdigla u rang činjenice i jamca dajući primat vjeri nad umom.

Objedinjavajući spoznaje pozitivnih znanosti poput biologije, kemije, fizike i genetike zakon kao disciplinarna forma mora poštivati te spoznaje, jer uostalom dolazi do sasvim neprirodnih zakona. Dakle, u zaključku baza društvenoga razvoja mora biti lišena scijentifikacije božje egzistencije i biti bazirana samo na spoznajama pozitivnih znanosti.

Sada će mi uslijediti prigovor. Kako može biti lišena svake znanosti koje nije pozitivna, a zakonom se kako vidimo bavi i filozofija?

Odogovor je na to pitanje vrlo jednostavan. Filozofija jedina ima pravo propitkivati činjenice, tj. Spoznaje pozitivnih znanosti. Ona ih smije *kontekstualizirati, misliti o njima u raznim prilikama i naposljetku svojim metodama verificirati*.

¹⁹ Martin Heidegger, *Was ist der Metaphysic, Uvod u Heideggera, Zagreb, 1972, str. 36*

Drugi razlog sekularizacije Zakona od metafizike jest mogućnost **intervencije u spoznaju**. **Intervencije** ćemo nazvati one promjene u zakonu koje na temelju novih *spoznaja* o božjoj egzistenciji iznova izmjenjuju Zakon i tako ga prilagođavaju onim skupinama koje takvu promjenu prihvaćaju i koje su u skladu s njome redefinirale svoj položaj.

Intervencije stoga postaju paradigmatičke osnova dinamičkoj neravnoteži zakonodavnoga položaja.

Mnogi prigovaraju, napose kršćanski filozofi, da je sekularizacija pridonijela jednoj etičkoj praznini i moralnom redefiniranju pojedinca. Svakako mnogo je više zločina, ratova, i tehničkih dostignuća koja jednostavno vane za svojim obašnjenjem, za svojim *causa finalis*.

Mnogi iznova vide u takoj militariziranoj ontologiji zbilje ponovni obzor na kojem bi se bog mogao pojaviti kao Spasitelj, kao onaj koji u vremenu dovršava i koji dovršava vrijeme i konačno uspostavlja vječni mir.

No i njih moramo upozoriti kako je to iznova intervencija koja rasuđuje prema spoznaji **božje nužnosti**. Tvorni uzrok zbilje ne može i ne smije biti Bog, jer Bog podvaja zbilju i unazađuje je. Iznovno ne-zbiljno bilo bi posljednji korak prema samo-destrukciji čitave zbilje.

Bez činjenica, objektivnih znanstvenih činjenica kojima nije u cilju promovirati neki subjekt na univerzalnu razinu i tako podčiniti zbilju tome subjektu napose zbilju nije moguće misliti.

Ovdje moramo misliti dinamiku specijalnih prostora. **Na početku bijaše riječ, i riječ bijaše od Boga. (Mt, 1,1)**. U kontekstu discipline ovo moramo prihvatiti kao paradigmatičku disciplinarnu praksu. Prije skripturaliziranja discipline u Zakon, disciplina prvo počiva na riječi. Zakon u pojedinim specijalnim prostorima jest lišen skriptularnog. To je preduvjet specijalnih prostora. Ne ubij brata, ne ubij sestru, ne vodi ljubav s majkom, ne mrzi oca (**disciplina glasom**). Nijekanjem (**oglušavanjem**) na takve disciplinarnu naredbu u nuklearnoj obitelji dolazi do reprodukcije primarnih ontoloških načela **neposluha** i razlike.

6. Dinamika specijalnih prostora i vremenitost discipline

Sam pojam *neposluha* vraća nas iznova u promatranje *Knjige postanka*. **Oglušivanje** na naredbu kao imperativnu kategoriju discipline koja se dogodila kod Eve ukazuje na Evin kritičko-voluntaristički stav. Zlo u početku odnosi pobjedu nad dobrim. Ono zmijsko, što posjeduje svaki čovjek, odnosi pobjedu nad onim božanskim. Dakle u samim počecima dolazi do oglušivanja na Božje zakone (iako je jedini zakon bio onaj da se s točno utvrđenoga drva ne smiju jesti njegovi plodovi). Zapravo je istinsko pozivanje za

otkrivenjem Boga sustavni neposlih prema samome Bogu. Bez tog subjektivnog uglušivanja na univerzalnu naredbu disciplina nikada nebi postala skripturalna. To je značaj Staroga zavjeta. Neposluh je uvjet skripturalizacije. ***Disciplinirati određeni specijalni status; Židove.*** Tako uviđamo da je prva skripturalizacija discipline, a kasnije i upravnu formu po kojoj je suđeno Isusu od strane Farizeja zapravo suđenje neposluhu koji je ontološki fundament. ***Na početku volje nalazi se neposluh.***

Sada kada je napokon prošlo u svim svojim ontološkim aspiracijama na budućnost filozofski je nužno, a disciplinarno mudro obaviti patološku analizu na prošlom, dvadesetom stoljeću.

Pošto je ovo publikacija manjeg obujma nije moguće obuhvatiti cijelo dvadeseto stoljeće i posvetiti mu dovoljno vremena kako bi ga se objasnilo i približilo većoj filozofskoj svijesti, stoga će glavni fokus ovoga kratkoga dijela ove publikacije biti na ***dinamici specijalnih prostora i disciplina koje svaki od njih u sebi poštuje.***

Iako je dvadeseto stoljeće završna točka čija longituda počinje pavlovim univerzaliziranjem subjektivnoga znanja, a završava u devetnaestom stoljeću Marxovim ingenioznim oslobođenjem proleterijata kroz skriptularnu disciplinu nužnosti praxe, a samim time i humanizacije one sadržava u sebi čitav presjek te, dvijetisućljetne povijesti.

Na tragu Leibnizove metafizike možemo kazati kako je ***svaka mikro-povijest ogledalo makro-povijesti i obrnuto.***

Stiga kako misliti jedno dihotomično stoljeće kao što je bilo ono dvadeseto. Dok je s jedne strane dolazilo do nagloga emancipiranja znanosti, a samim time i scijentifikacije ontologije, scijentifikacije ontologije zbilje, s druge strane zbilja je bila crna. Milijuni poginulih, pojava fašizma kao totalitarnoga uređenja najgorega u povijesti, estetska nemoralnost atomike, univerzaliziranje jedne države kao svjetskog ontološkog mjerila i bezbroj drugih, po sve nas pogubnih događaja. Utopističke eshatologije kakve su naprimjer one Hegela koji je okrenuo filozofski obzor od budućnosti u permanentnu filozofsku anamnezu do religizacije znanosti i njenih načela kako je to provodila nacistička ideologija.

Nesrazmjer Hegelove dovršenosti povijesti i nagli napredaka, i napose pluralizacija znanja zaslužuju daleko više pozornosti od one koje ću ja ovdje nastojati predstaviti.

Disciplinarne praxe su se u ranijim pregledima, posebice one koje nam nude Foucault i Deleuze pokazale kao nestabilne i često nemoćne.

Provođene u specijalnim prostorima, dinamikom subjekta iz jednog specijalnog prostora u drugi specijalni prostor etatička je disciplina bila rasjepana među govorenom disciplinom specijalnih prostora. No tek prvi specijalni prostori u kojima dolazi do komunikacije ne

posjeduju ono skripturalno koje bi bilo izgovoreno, te nakraju prakticirano kao disciplinski akt. Pritom na prve specijalne prostore mislim na dom koji je prostorna kategorija obitelji.

Stala dinamika, a samim time iznovno discipliniranje u novim prostorima, kako govori Deleuze: »*U disciplinarnim društvima, pojedinac je uvijek počinjao iznova (iz škole u kasarnu, iz kasarne u tvornicu), dok u društvima kontrole nikad s ničim nije gotov – korporacija, obrazovni sustav, vojna služba metastabilna su stanja koja supostojе u jednoj te istoj modulaciji, poput univerzalnog sustava deformacija*«²⁰

Foucault je društva kazne, tj. disciplinarna društva locirao u osamnaesto i devetnaesto stoljeće; svoj su vrhunac dosegla na početku dvadesetog. Ona iniciraju organiziranje golemih ograđenih prostora. Pojedinac neprestano prelazi iz jednog zatvorenog okoliša u drugi, od kojih svaki ima svoje vlastite zakone: prvo obitelj; zatim škola (“više niste kod kuće, u obitelji”); zatim kasarna (“niste više u školi”); zatim tvornica; s vremena na vrijeme bolnica; moguće i zatvor, najizrazitiji primjer ograđenog okoliša. Upravo zatvor služi kao analoški model: ugledavši neke radnike, junakinja Rossellinijevog filma Europa ’51 uzvikuje, “Mislila sam da vidim osuđenike.”

Svakako je ovu rečenicu, ali u političkim i ekonomskim prilikama, govorio i Marx pod snažnim utjecajem Feuerbacha.

Virus metafizike u tijelu zbilje onome bolesnome na smrt od apsurdnosti rada u kapitalističkome okruženje izbija svaku neprolaznost iz egzistencijalne kategorije očaja.

Očaj, kako piše Kirkegard je, dijalektski i **mana i prednost**.

Prednost je, ako mi dopustite u onome trenu, kada društvene modulacije discipline u transformaciji njih samih u tehno-politička društva kontrolei zazivaju onaj potrošački otpor koji spominje Deleuze u sustavu deteritorijalizacije.

No svaka deteritorijalizacija iziskuje iznovnu disciplinaciju, da parafraziramo Deleuzea kada kaže da svaka deteritorijalizacija iziskuje retritorijalizaciju.

No i očaj, kao u sve druge psiho-fenomene, vrijedi lišavati svake univerzalističke dimenzije.

No ako zaista krenemo misliti očaj onda moram misliti i prostore na koje se očaj nastavlja, te prostore iz kojih očaj nastaje.

Kada govorimo o specijalnim prostorima njih se mora razumijeti izvan fizičkih granica.

Prosební prostori nisu samo prostori s drugačijim namjerama npr. Eccole podučava, socijaliziran, bolnica liječi, re-socijalizira u smislu iznovnog rituala egzistencije itd.

²⁰ Gilles Deleuze: *Postskriptum uz društva kontrole*

Ovaj je esej, prvi put objavljen u 1. broju časopisa L’Autre journal (svibanj 1990.), uvršten u prijevod knjige Pourparlers (Pregovori) (Paris: Editions Minit, 1990.), koji uskoro treba izaći u izdanju Columbia University Press-a.

Specijalni prostori utvrđeni su entiteti koji su definirani prema svome disciplinarnome telosu. Specijalni prostori trebaju svoju svrhu, svoju nužnost i metodologiju koja legitimira svrhu, ali koja jasno afirmira i nužnost.

Nužnost mora biti afirmirana kroz politički konsenzus, tako da ona ne ide protiv nekog podskupa, protiv legitimiranih normativa ili genetskih predispozicija ili jasno utvrđenih granica discipline koje mogu škoditi, ili čak biti pogubne.

Smisao metode discipliniranja jest stalna *transmisija* same metode. Metodološka praxa u pojedinačnim, subjektivnim slučajevima postaje praxa metodologije.

Svrha nikada ne smije prekoračivati znanstvene činjenice; nikada *in nomine Patrii, in nomine Deum*. Povijesna zbilja nas uči da je transcedencija zbilja. Tj. njeno pozivanje na neko transedentalno načelo uzrokovalo neprikidnu dinamiku discipline, a s time i neprekidnu dinamiku u stratifikaciji moći.

Kada mislimo disciplinu, zapravo mislimo moć.

7. Načelo opreke; imenanetna forma discipline

Interes jedne zakonodavne, legislativne funkcije jest uvijek u opreci s drugom egzistencijalnom funkcijom. Smatram kako je najevidentniji primjer odnos između liječnika i bolesnika.

Bolest se na javlja učenjem, diplomom, već se pojavljuje *per se*. Ona nema svrhu, bar ne onu unutar nekog jasnog, fizičkog načela, nema svoju metodu i no ona ipak posjeduje svoju svoju nužnost. Bolest mora biti suzbijena. Zapravo to više nije pitanje volje za životom; to je pitanje opreke kao imanentne forme discipline. Možemo kazati kako liječnik stiče svoju legislativnu funkciju liječnika iz potrebe da se odnosi prema bolesti. Tako možemo kazati da su legislativne funkcije neodvojive od onih koje nas svakodnevno podsjećaju na nemoć od egzistencijalnih funkcija.

Nerazdvojiva simbioza gdje Prvi nalazi svrhu u drugome, a Drugi koristi u prvome.

Tako možemo definirati legislativne funkcije kao one funkcije koje provode u praxu ono što pojedinac ne može sam postići jer je lišen znanja koje nikako drugačije nije moguće steći nego sustavnim prakticiranjem samoga znanja.

Pojedinac nema moć pružiti sebi život, produžiti ga, onemogućiti svoje daljnje postojanje, jer ne posjeduje mogućnost prakticiranja znanja. Sintetika sudova a priori kao samo-disciplinarna forma praxe prema Ja ostavlja prostor otvoren mogućnostima za dinamiku

discipline. No pojedinac ima moć oduzeti si život; tj. Odbijati prakticanje znanja onoga tko posjeduje legislativnu funkciju. No to odzimanje života samo je bezrezervna opreka načelu oprečnosti.

Kako se razumije smrt tako se i umire; nema drugih načina smrti osim poništavanja opreke; naposljetku u toj smo tragičnosti a posteriori esenciji i egzistenciji jednaki.

Opreka se tako odvija prema načelu dvosmislenosti funkcije.

Prva je ona koja naređuje, druga je ona koja zatim naredbu praktično primjenjuje na semu sebe.

Dualnost svrhe zapravo je esencija discipline.

8. Zaključak

Nakon što smo pomno promotrili, te sustavno filozofski analizirali povezanost discipline, ontologije i metafizike nudi nam se zaključak koji je već prije izrekao Ludwig Wittgenstein u svome *Tractatus Logico Philosophicus* „*Kako je svijet, potpuno je indiferentno za ono Više. Bog se ne objavljuje u svijetu.*“ (TLP 6.432).

Tako ni historicizam u razviju disciplinarnih formi mora biti fenomenološki filtriran svakog činjeničnog/dogmatičnog znanja o Bogu, njegovoj svrsi, uzrocima i na kraju samom nepokretnom pokretaču.

Bibliografija

- Aristotel, *Metafizika*, Matica Hrvatska, Zagreb 1986
- Althusser, Luis; 'On the Young Marx: Theoretical Questions' *La Pensée*, March-April 1961
- Antonov-Ovsejenko, Anton, *Staljin, Portret tiranina*, Naprijed, Zg 1986
- Badiou, Alain, *Sv.Pavao; utemeljenje univerzalizma*, Zagreb; Naklada Ljevak, 2004.
- Balandier, Georges, *Politička antropologija*, Paris, 1966
- Derrida, Jacques, *Sablasti Marxa, stanje duga, rad tugovanja i nova Internacionala*, HSN, Zagreb 2002,
- Fichte, Johann Gottlieb, *Osnova cjelokupne nauke o znanosti*, Naprijed, Zagreb, 1974
- Foucault, Michel; *Nadzor i Kazna*; Gallimard, Pariz; 1968
- Foucault, Michel, *Znanje i moć*, Globus, Zagreb, 1996
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *Fenomenologija duha*, Naprijed, Zagreb, 2000
- Heidegger, Martin, *Was ist der Metaphysic, Uvod u Heideggera*, Zagreb, 1972
- Heidegger, Martin ; *Sein und Zeit*; Frankfurt am Main; 1927
- Heidegger, Martin; *Kraj filozofije i zadaća mišljenja*, Zagreb; Naprijed, 1998.
- Ivanić, Milan, Mijakovac, Dejan, *Gulag; seminar*, Osijek 2006,
- Marx, Karl, *Kapital I,II,III*
- Marx, Karl, Engels, Friedrich, *Komunistički manifest*,
- Marx, Karl, *Od filozofije do proleterijata*, Školska knjiga, Zagreb, 1975
- Vučić, Petar, *Fenomenologija nacije*, Graphis, Zagreb, 2005,
- Wittgenstein, Ludwig, *Tractatus Logico Philosophicus*, Sarajevo 1960